Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

6.2.2023

Ympäristöministeriö
Hallitussihteeri Laura Siili-Hakkarainen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle,

HE 31/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä HE 31/2022 vp laiksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta. Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää kirjallisena lausuntonaan seuraavaa:

Ympäristöministeriö toteaa, että käsittelyssä olevassa esityksessä on otettu ministeriön esittämiä näkemyksiä huomioon.

Pelastuslain 40 §:n 1 momenttia esitetään täydennettävän siten, että kohteen omistajan olisi huolehdittava tulipalon lisäksi muidenkin onnettomuuksien ja säteilyvaaratilanteiden jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä, eikä tehtävää ole säädetty muulle viranomaiselle. Lisäksi momenttia esitetään tarkistettavan pelastustoiminnan lopettamiseen liittyvien käytäntöjen osalta.

Ympäristöministeriö katsoo, että pykälään esitetyt muutosehdotukset selkeyttävät eri toimijoiden välistä vastuunjakoa. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että pelastustoiminnan lopettamisesta tehtäisiin aina kirjallinen päätös, jos johtovastuu on tarpeen siirtää jälkitorjuntaviranomaiselle. Tämä selkeyttäisi siirtymistä pelastustoiminnasta öljyvahinkojen jälkitorjuntaan ja varmistaisi sen, että jälkitorjuntaviranomainen on tietoinen vastuustaan ja kykenee ottamaan jälkitorjuntatehtävät hoitaakseen. Tällöin myös vastuun siirron ajankohta olisi myöhemmin todennettavissa helposti. Ympäristöministeriö toteaa, että pelastustoiminnan lopettamiseen liittyvät kehitystarpeet on ansiokkaasti huomioitu myös hallituksen esityksessä laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta (HE 184/2022 vp).

Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä on myös otettu huomioon, että ympäristöministeriössä on vireillä säädösvalmisteluhanke (ns. JÄLKI-hanke), jonka tarkoituksena on valmistella ehdotukset laiksi öljy- ja muiden kemikaalivahinkojen jälkitoimista sekä laiksi jätehuollon häiriötilanteista. Lakiehdotuksia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2024.

Jälkitoimilaissa on tarkoitus säätää viranomaisen jälkitoimiin (nyk. jälkitorjunta) liittyvästä järjestämisvelvoitteesta. Pelastuslaissa olevat öljyvahinkojen jälkitorjuntaa (PelL 111 a §) koskevat säännökset siirrettäisiin uuteen jälkitoimilakiin. Viranomaisen järjestämisvelvoitetta on tarkoitus laajentaa koskemaan öljyvahinkojen lisäksi myös muita kemikaalivahinkoja. Voimassa olevan sääntelyn mukaan kemikaalivahingon tapahtuessa kohteen raivauksesta ja muista tarpeellisista jälkitoimista vastaa toiminnanharjoittaja, kiinteistön omistaja, vahingon aiheuttaja tai muu vastuullinen. Oikean vastuutahon määräytyminen on osoittautunut käytännön tilanteissa haasteelliseksi.

Ympäristöministeriö katsoo, että öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan liittyvää sääntelyä on syytä tarkastella yhtenä pelastuslain ja valmisteilla olevan jälkitoimilain muodostamana kokonaisuutena. JÄLKI-hankkeen valmistelun yhteydessä on tärkeää varmistaa, että pelastuslain ja ympäristöministeriön hallinnonalan sääntely on yhteensopivaa, eikä lainsäädäntö sisällä päällekkäistä sääntelyä. Käytettävän terminologian tulee myös olla yhdenmukaista.

Pelastuslain 48 §:ssä on määritelty alueet, joihin pelastuslaitoksen on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma. Käsittelyssä olevan lakiehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen olisi laadittava jatkossakin ulkoinen pelastussuunnitelma onnettomuuden varalle nimetyille ratapihoille ja satama-alueille yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa. Ratapiha määriteltäisiin nykyisen Rautatieviraston päätöksen perusteella lisäämällä kyseinen listaus sisäministeriön asetukseen ulkoisista pelastussuunnitelmista. Tämä edellyttää pelastuslakiin asetuksenantovaltuutuksen lisäämistä ratapihan määritelmän osalta. Satama-alue määräytyisi tulevan vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 34 §:n mukaisesti.

Ympäristöministeriö kannattaa esitettyjä ehdotuksia, joilla pyritään varmistamaan ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen tulevaisuudessakin sellaisille ratapihoille ja satama-alueille, joiden kautta kuljetetaan merkittäviä määriä vaarallisia aineita. Sääntely on tarpeen nykytilan säilyttämiseksi, jotta varmistetaan yleinen turvallisuus ja onnettomuuksiin varautuminen jatkossakin.